

и я,
въг. на Земедѣлска и
юфия, Октомври.

илюстрация ИРИНДСКЪ

СВ. НАУМЪ ОХРИДСКИ

Година XIII.

Книга 8 (128)

БИБЛИОТЕКА НА БЪЛГАРСКАТА

СОЮЗ НА ТЕХНИЧЕСКИ ПРЕСА
ДЛЯНДА ПЕЧАТЬ
FÉDÉRATION DE
LA PRESSE TECHNIQUE ET PÉDAGOGIQUE

Съдържание:

1. Аце Дореоъ
2. Въ Охридъ — К. Хр. Сow.
3. Охридъ синь — Ал. Балабановъ
4. А. Е. Кецкаровъ къмъ охридчани
5. Почитъ на илинденци къмъ майката на
Хр. и Антонъ Узунови
6. З октомврий 1941 г. въ гр. Крушево
7. Харалампий Ст. Радичевъ — К. Хр. Сow.
8. Крушово — Кр. Илиевъ
9. На св. Илия въ Дойранъ — Ник. Стояновъ
10. Отпразнуването на илинденското
възстание въ Прилепъ
11. Между освободенитѣ прилепчани
12. Презъ вѣкове веднажъ бива
13. Отпразнуване годишн. на илинденското
възстание въ Варна
14. Държавенъ нар. театъръ въ Скопие
15. Положението

Inhaltsangabe:

1. Atze Dorew
2. Im Ochrida — K. Chr. Sow.
3. Der blaue Ochrid — Al. Balabanow
4. Eine Ansprache A. E. Ketzkarows an Ochrider
5. Ehrenausdruck der Ilindenier zur Chr. und
Anton Usunows Mutter
6. Im Kruschewo am 3 Oktober 1941.
7. Charalampi St. Raditschew
8. Kruschowo — Gedicht vom Kr. Iliew
9. Am. St. Ilija im Doyran — Nik. Stoyanow
10. Die Ilindenfeier in Prilep
11. Unter den befreiten Prileper
12. Es kommt vor nur einmal in hunderten
von Jahren
13. Die Ilindenfeier im Varna
14. Der Staatstheater im Skopie
15. Die politische Lage

Печатни грѣшки:

При отпечатването на ил. 7 (117) допустнати
сѫ следнитѣ печатни грѣшки.

I. Въ клишегата: 1. на стр. 4. — да се чете
Петъръ попъ Ясовъ вмѣсто Петъръ Кушевъ. 2.
на стр. 5. — да се чете Хр. Гаваза вмѣсто Христо
Гавазовъ, 3. На стр. 8. — да се чете Параксевъ
Цвѣтковъ — вмѣсто Цвѣтановъ.

II. Въ текста: На стр. 9, колона II, 33 редъ
отъ горе — „Трудоваци съ почернѣли като бронзъ...
до края на пасажа да се чете следъ третия
редъ на сѫщата колона.

Илюстрация ИЛЛДЕН

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ – СОВИЧАНОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“ № 5, телефон. 2-19-32

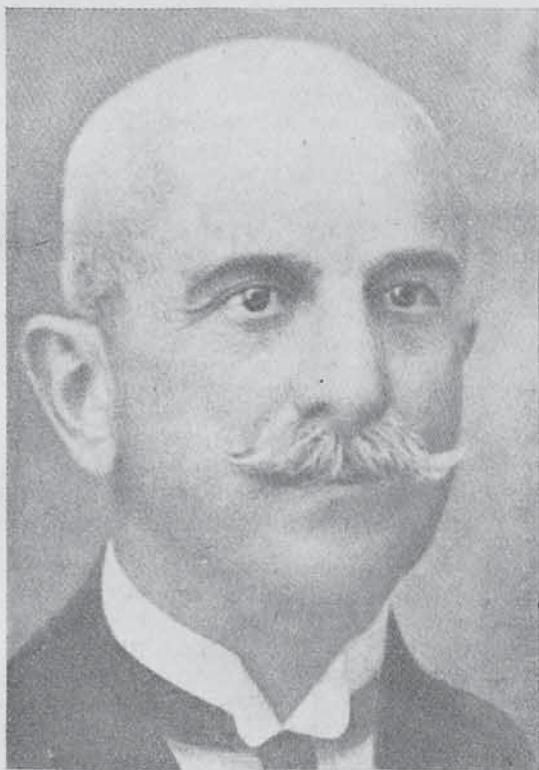
Годишенъ абонаментъ за Царството—120 лв., за Европа—200 лв., за Америка—2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщението съ окръжно № 40,350 отъ 28. XI. 1923 г.

„IL LINDEN“ — Illustrierte Zeitschrift — Pirotstrasse № 5 — Sofia, Bulgarien

СТН С ТЕМП. ТЕКА
 „С.В. С. В. РИЛ. М. Т. ДЛЙ“
 СССИЯ

Аце Доревъ

Аце Доревъ

обаче, не бѣше забравилъ да изпълнява и другия си дѣлгъ — къмъ родината. Аце Доревъ бѣше единъ отъ ония синове на по състоятелни родители въ Битоля, които доброволно влизаха въ редоветъ на В. М. Р. О. и бѣше единъ отъ по видните дейци въ револ. борба на миналото. Той бѣше посветенъ въ дѣлото отъ

Даме Груевъ още презъ 1897 г., когато последниятъ бѣ интерниранъ въ Битоля отъ Солунъ. Даме Груевъ бѣше опредѣлилъ Ацета, който минаваше за честенъ и порядъченъ членъ и при това състоятеленъ, за касиеръ на револ. орган. на Битол. окр. рев. к-тъ. Той е изпълнявалъ тази служба непрекъснато до и следъ възстанието, като е държалъ винаги въ изправност револ. каса и смѣтките — точни и редовни. Нѣщо повече, често пѫти когато се привръшваха парите въ касата, той изваждаше и даваше отъ собствената си каса за нуждите на дѣлото. Имаше случаи въ които Аце давашъ доброволно по 200 свои лири за по срещане и изплащане големи поръчки оръжия, които се доставяха отъ търговци и куриери въ време на подготовката на възстанието. Въ Битоля Аце Доревъ се ползваше между еснафите съ добъръ авторитетъ и бѣшеуважаванъ отъ всички за примѣрното му държане и за неговите благоразумни и благи съвети, сѫщо и между учителството, като книжаръ. Въ Смилевския конгресъ Аце бѣше избранъ за заведуващъ информац. буро въ Битоля, което даваше на европейските журналисти и консулъ сведения отъ Генер. Щабъ за хода на възстанието и за изстѣплението вършени върху мирното население. Подиръ възстанието въ 1906 г. той бѣше силно подозренъ отъ полицията и когато се опита да го арестува, отъ рѣжетъ и сполучи да избѣга и се укри въ Енимахале. И стана нелегалъ, та по каналъ пѫть мина въ България. Аце не се залови за частна работа. И тукъ той не можа да стои спокоечъ, а продължи да работи и да бѫде полезенъ на дѣлото. Назначенъ бѣше отъ В. М. О. Р. О. за пунктовъ н-къ въ Кюстендилъ, а презъ 1908 г. бива избранъ за задграниченъ представител на В. М. О. Р. О. въ София. Въ време на хуриета, както всички, така и той се легализира и се връща въ Битоля, дѣто пакъ става книжаринъ, за да подпомогне престарѣлия си баща Доре. При организирането на констит. клубове Аце взима активно участие и бѣше избранъ за делегатъ отъ Битоля въ учредителния конгресъ, който се състоя презъ 1908 г. въ Солунъ. Презъ м. декември 1909 г. попада въ затворъ заедно съ Гоер. п. Христовъ, Д-ръ Г. Николовъ, Павелъ Христовъ, Алек. Ефтимовъ, М. Матовъ и др. по убийството на рѣнегата Йово Ивановичъ, черногорецъ, който бѣше въ услугите на младотурците за ото-

манизиране на българитѣ. Следъ 2 м. затворъ всички бѣха оправдани отъ воен. сѫдъ и освободени. На другата 1910 г. въ време на обезоружителната акция на турцитѣ наново бѣ арестуванъ заедно съ много граждани, изтезаванъ и осъденъ на доживотенъ затворъ и изпратенъ на заточение въ М. Азия. Тамъ го заварва балканската война. Връща се обратно въ Битоля закрилянъ отъ Руския коосулы въ Смирна.

Въ време на голѣмтта война Аце бѣше п. кметъ въ Битоля, а следѣтъ отстѣплението отъ нашитѣ войски, остава за изпълняющъ длѣжността Битол. окол. н.къ въ с. Иваневци, което служеше като центъръ на околията. Следъ катастрофата Аце не можа да доседи въ България, наново той издействува да се върне въ Битоля и решава даже съ рисъкъ на живота да остане тамъ да живѣе. Последнитѣ години на живота си Аце прекара въ Югославия. Само съ своя твърдъ характеръ и съ необикновената си обичъ қъмъ родното място, той можа да понесе тежкия и грубъ срѣбъски режимъ. Неговото присѫтствие крѣпѣше духа на гражданитѣ, макаръ да не взимаше никакво участие въ новата борба срещу срѣбъския режимъ. До последната си кончина Аце не изгуби вѣрата, че Македония ще бѫде освободена. Често сѫ били повтаряни неговите думи предъ вѣрни граждани:

„Не губете надежда — дѣто текла вода, пакъ ше тече“. Георги Г. Христовъ.

И щастливъ бѣ Аце да пие отъ живата вода, която дотече и въ неговия градъ. Поваленъ на легло цѣли 5 год отъ тежка болест, той бѣ честитъ да доживѣе свободата и ѝ се радва, и я гали, и я прегръща съ всичката си душа и сърдце. Голѣмо щастие за него бѣ честъта, която дошли тѣ отъ София въ Битоля илинденци му указаха съ масовото си посещение въ неговия домъ, на неговото ложе. Възрадва се неговиятъ духъ и, слабъ да изрази съ думи величайшата своя радост, тя се очертаваше въ неговата красива фигура, осияна съ ореола на светителитѣ-мъжченици за вѣра и езикъ, за народъ и народни правдини.

Не съ отворени очи по несѫдѣннати идеали, както хиляди негови вѣрни другари, предаде Богу духъ вѣрниятъ на отечеството си синъ, Аце Доревъ.

Тихо, спокойно, съ пълно съзнание на изпълненъ отечественъ дѣлъ, съ усмивка на уста, той пристъпи предъ Божествения Тронъ съ пълно упование и вѣра, че Всевишниятъ му бѣ отредилъ вече място съяно, място злѣчию, място спокойно, идѣже нѣсть болезнь, ни печаль, ни въздихане, но жизнъ безконечная. Вѣчна да бѫде паметта на незабравимия Аце Доревъ. „Илинденъ“

ВЪ ОХРИДЪ

Приказваше ни се за чега още когато бѣхме малки. Разправяха ни за синитѣ му бистри води, за неговата обширностъ — до кѫдото окото ви види — за чуноветѣ и за разходкитѣ съ тѣхъ върху езернитѣ води. За вкусната охридска риба знаехме отъ опитъ. Царица на рибата, лѣтницата се продаваше почти на двойна цена отъ ягулите и краповетѣ, отъ нивичките и цѣрнските, отъ петърските и островските риби. За царя Самуила и неговите борби за извоюване свободата на цѣлокупна България разбрахме едва въ класоветѣ — отъ уроците по българска история, които ни се преподаваха тайно. За св. Климентъ слушахме само при заклинанията: до когато всички учци отъ пансиона въ Битоля се кълнѣха „жими Богоройца“, „жими честенъ кръсть“. охридчанчетата въ бѣрзината тукъ издуматъ: „жими св. Климентъ“. Чудѣхме се защо така.

Охридчани бѣха чудесни пѣснопойци. Пере Симончевъ, напримѣръ — Богъ да го прости — като запѣше ония ти охридски пѣсни, всички зазявахме въ него. Баща му Климентъ Симонче, Миле Скопаче, сладкопойни цѣрковни пѣвци, отъ време на време когато идваха отъ Охридъ, заставаха на аналоя и мѣрѣха силитѣ си сладкопойни тѣ битолски пѣвци.

Не знамъ защо — дали защото мнозинството отъ учителитѣ въ Битоля бѣха отъ Охридъ — Наумъ Филевъ, Григ. Пърличевъ, Георги Стрѣзовъ, Хр. Балевъ, Ант. Кецкаровъ, Ахиль Минджовъ — или по други причини, но къмъ охридчани въ пансиона се отнасяхме по другояче — съ по голѣмо уважение. Считахме ги за по-благородни отъ другите учи — нали въ Битоля идваха за наука деца отъ всичките краища на Зап. Македония.

Освенъ риба отъ Охридъ донасяха разни

плодове — вкусни и сладки — и гладки като погирани финギи, — камъчета въ величината на бадеми, съ които момичетата си играеха.

Когато нѣкой изгубѣше умствени способности, домашнитѣ му го завеждаха въ „св. Наумъ“, оставяха го тамъ и не следѣ дѣлъ болниятъ се връщащъ здравъ. Та хората се закачаха — я умъ я на св. Наумъ! — Въобще Охридъ бѣше приказанъ градъ и въ нашата фантазия ний го величаехме като нѣкаква необикновено хубава земя.

За посещение на Охридъ тогава не можеше и дума да става, не само поради материелни трудности, а и поради опасния путь — трѣбаше да се мине презъ Каждани, а Кажданци бѣха особено лоши — тукъ не единъ путь сѫ били обирани цѣли кервани стока, не единъ е изгубвалъ и живота си. Наистина малко по-горе отъ селото имаше нѣкакво беклеме, въ което аскеръ ужъ пазѣше де-филето, но Кажданци бѣха ортаци съ аскера и дѣлѣха плячката. Следъ Илинденските тѣржества въ Битоля наканихме се да идемъ на поклонение въ Охридъ. Можеше ли да се не посети българския Иерусалимъ, когато бѣхме дошли почти до неговото предверие?

На 5. VIII сутринята съ удобенъ автобусъ потеглихме нагоре по течението на Драговоръ. Ето я „Крива воденица“. Като малки деца на Руса срѣда сѣдахме на воденичния камъкъ и воденичаръти ни заврътваше по З пѫти за здраве. По нагоре е „Билбиль каменъ“ — грамадна скала върхъдъ Драговоръ. Въ лѣво селата Дихово, Брусиликъ, а сладъ тѣхъ Лахци, Буково, Кръстофоръ — низа все красни чисто български села. По хубаво шосе движимъ се по поднѣжието на Пелистеръ, гордъ и величественъ. Предъ насъ сѫ 4-те цинцарски върхъдъ безбройнитѣ български села — и тѣхнитѣ име-

на български: Магарево, Търново, Ниже-поле, Маловища. Все по шосето е и Червената стена. През годините, 1917, 18 тукъ бълг. войска прояви геноизъмъ нечутъ. Жертвите на неприятеля бъха неизброими, и когато нашите се готоваха за настъпление, целяще оттранането на англо-френците отвъд Острово и Воденъ, преби се фронтъ при Добро поле и току се получава заповедъ — Българската войска слага оружие. Недоумението бъше поразающе, негодуванието — съкрушително. И храбрите ни герои се видяха въ положението на пленници. Поведоха ги един къмъ Солунъ, други къмъ Скопие — сломени духомъ и тѣломъ. Но това е вече история. Днесъ всичко се обврна на опаки Дошли чужденци като чужди хора напуснаха свещената наша земя. Една нощ само бъде достатъчна да изсвирясятъ. Никой ги не видѣ, отъ никого блага дума ни съжаление не чуха. Изчезнаха — яко димъ.

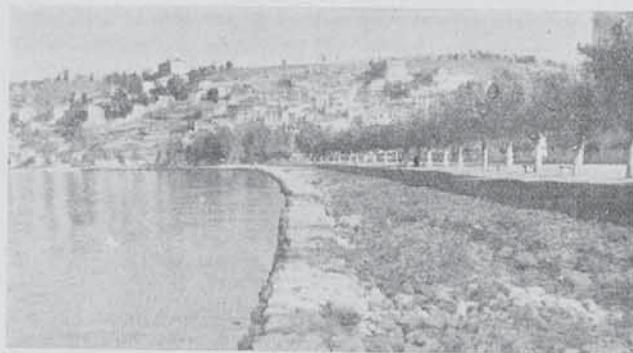
Наближава героичното Цапари. Токупреди възстанието отъ 1903 точно надъ селото 130 цапарци пролѣха кръвта си заради родна свобода Рамна, Лера, Гявото съ 7-ти си махали се стелятъ по яката, отдѣляща Пелистеръ отъ Баба. Задъ нея при Бигла е славното Смилево, предъ настъ е Кажани — останало само името му — старите му жители до единъ сѫ прогонени преди години.

Изкачваме върха на възвишението. Ослѣпителна свѣтлина блъсва предъ нашия взоръ — огледалото на Преспа. Италиански постъ току на самото шосе ни поздравлява. Ресенъ съ Янковецъ сѫ предъ настъ. Картина омайна. Тютюни, великолепни овоощия, изобилини снопъ по ожънати ниви сочатъ плодородието на ресенското малко но благодатно поле. Тукъ пролѣтната слана е неизвестна, затова и плоднитѣ дървета никоя година не грѣшатъ. Всички условия за създаване на една Калифорния на Балканите сѫ на лице.

Следъ кратъкъ престой, през който проличаха ежбите на ресенските първенци, известни всѣкому не отъ вчера — до кога ли ще вирѣятъ тѣ въ тази иначе чародейна страна, въ която има слънце за всички? — Минахме Янковецъ и извихме на горе по лжкатушията на Петрино. Изъ цѣлия пътъ панорами една следъ друга живописно се следватъ. Даби могълъ да измине човѣкъ тѣзи мѣста пешкомъ, та да изпита цѣлия имъ чаръ и омая! Превляме планината. Далечъ предъ настъ се издигватъ грамадни планини. Минаваме край с. Косель съ сѣроводнитѣ изпарения. Чувствуваме „аромат“ имъ. Свиваме въ лѣво. Вѣнецътъ ограждащъ вълшебното езеро ясно се очертава. Навлизаме въ него. Охридъ вече наближава Стойни тополи хвърлятъ гѣста сѣнка. Ето най-после и Охридъ! Влизаме въ града. Изъ низки кѣщурки потънали въ сѣнчести дворове пълнятъ дребни деца, излѣзли предъ порти тѣ да ни посрещнатъ. Физиономиите имъ издаватъ, че това не сѫ българчета. Българите населяватъ почти изключително Вароша и Месокастро, изкатерили се по висините на хълма, за да използватъ величавия изгледъ, който очертава чудодейното езеро. День и нощъ, зиме и лѣто картини една следъ друга по-омайни, по-величави се рисуватъ предъ окото на охридчанина и той ги гледа и изпитва тѣхната наслада и подъ непрестанното имъ въздействие душата му се облагородява, издигва се и възвеличава и се изпълва съ чувство на преданостъ, на любовь неземна къмъ родъ и

отечество, къмъ земята тъй чаровна, толкова омайна, която го е създала!

Ето чинарътъ! I-ва спирка. Слизаме и се въвириме въ дънера му. 2 маси, 12 стола около тѣхъ, — нѣщо грамадно, невидено другаде. Покрай всичките чудеса на природата що представлява Охридъ, и чинара ли трѣбваше да видимъ тукъ? Предаватъ пощата. Нѣкои слизатъ. Другите продъл-

Изгледъ отъ Охридъ

жаватъ. Ето и — последната спирка. Предъ настъ лъсва вече въ всичката си величина, съ всичката своя прелестъ възпѣтиятъ Охридъ, възпѣтъ отъ най-великите творци на художественото слово. Чие сърдце не ще се трогне отъ обаянието, съ което поразява чара на родното съкровище, коя душа не ще се смае отъ велелепието, което се простира предъ погледа, грабва го и го понася по леките сини води и го отхвърля отатъкъ неговите брѣгове, по които вѣчно се кѣпятъ склоновете на „Мокра“. Всички оставаме като втрещени отъ нѣщо неочеквано, нѣщо грандиозно, нѣщо поразяющее съ своята величина и мощь, нѣщо невиждано, несрещано другаде. Ний само бѣхме слушали за тоя нашъ собствено-ржично предаденъ намъ отъ Бога безценъ изумрудъ, но ний не очаквахме, че така силно ще ни порази тия богатъ музей отъ прелести — кждето и да се обѣрнешъ, кждето и взоръ да съсрѣдо-точишъ, все по-хубави и по-привлекателни картини пленяватъ погледа ти. Надолу къмъ югъ небесниятъ сводъ се е надвесилъ надъ водния лазуръ и се сливатъ въ едно, а отъ лѣвата и отъ дѣсната му страна се откриватъ гигантски висоти, които образуватъ контурите на водната ширъ. Къмъ северо западъ — въ по-близко съседство — сестрата на Охридъ протяга своята дѣсница готова да заклейми братя си, за дето я е изоставилъ. Отъ вѣкове живѣли единъ съ други, раздѣлата ужасно мъжко понасята и братъ и сестра.

Площта на Охридското езеро възлиза на 268 кв. к.м. — дѣлбочината му надъ 300 м. Има и по-обширни езера въ Европа отъ него, но това което го прави недостигнато отъ другите езера, това е прелестната му околност и главно неговото разположение надъ морското равнище. Издигнатъ на 690 м. надъ морето, въ климатично отношение Охридъ представлява нѣщо недостигнато другаде. Ежедневно тукъ има най-малко по 2 дози прѣсъ съ озониранъ въздухъ — единия довежданъ отъ „Стърмецъ“, който всѣка вечеръ навѣва филтрирана отъ езерните води атмосфера, другия — „Вѣтерникъ“, който съ утринния зе-

фиръ донася здраве и свежесть отъ кристална Преспа, отвѣдъ Галичица.

Смаяни отъ азернитѣ красоти, вие усъщате нѣкаква неизпитвана другаде радостъ — движението ви е олекнало, като че ли сте се освободили отъ тѣлесния си товаръ. Дишате ненаситно. Ефирниятъ въздухъ пори ноздрите ви и изпъльва гърдите ви съ нѣкаква живителна сила и въмъ е тѣй леко, така приятно — идва ви да подскокните отъ радостъ и да възпѣете съ всичката си душа отъ сърдце велелепието на родната красота! Кол-

равнище, планините които го заобикалятъ и грамадната водна площи, която служи за регулаторъ на атиосферните влияния, не позволяватъ на зимата да бушува съ своите мразовити вѣтрове. Снѣгъ и да вали, тукъ не се задържа. Гопла зима, хладно лѣто, величесвена пролѣть и есенъ — това сѫ сезоните, които се смѣнватъ неусътно и правятъ живота приятенъ, омаенъ. Чаръ неземенъ е обладалъ Охридъ и околността му!

Одата „Охридъ синъ“ не е само поетически възпѣвъ.

„Азъ знамъ една хижа край Охрида синъ“

Лози попълзѣли по зидове кринъ е нѣщо действително, реално: лози попълзѣли по зидове, по черничеви и орѣхови дървета, издигнали се на 10—15 м. високо, спуштали като гирлянди грамадни гроздове най-разкошно, най-разновидно грозде, което представлява най-добрата храна за старо и младо. Бѣчви съ разкошно вино, грозде запазено презъ цѣлата зима, това е нѣщо обикновено за гр. Охридъ.

Прелеститѣ на Охридъ не могатъ да се не отразятъ и върху вида и нрава на жителите му. И заключението на „Охридъ синъ“:

„Въ тазъ хижа девойче ми мило седи —“

Въ уста му що бисеръ, що злато въ гърди! не сѫ само думи красни на поетическа фантазия. Охридската женска красота рѣдко другаде се среща. Нѣжни, тѣнки, бѣли и червени, извишили кръщенъ станъ, охридчанки действително заслужаватъ възпѣтото все въ сѫщата еда предпочитане —

„Вамъ жезълъ и лира и съенъ рубинъ“

На мене тази хижа край Охрида синъ! И не само това, не само тѣлесната красота отличава охридската девойка. Нѣжна съпруга и майка, кротка, тиха, благовѣпитана домакиня, честна, трудолюбива, скромна, трезва — това сѫ качества, които сѫ заставяли охридските левенти — юнаци, както никои други, презъ 9 царства въ 10-то да се връщатъ — въ роденъ край, отъ Охридъ съпруга да избиратъ.

св. Иванъ — Кансо.

кото и да е изнуренъ човѣкъ, каквато мжка и тѣга да глажди неговия животъ, елексирътъ на Охридъ го ободрява и прави живота му миль и приятенъ.

Заграденъ отъ планински висоти, Охридъ не се радва на нѣкакво изобилие на земята си, но жителите му сѫ здрави, бодри и весели. Давайки имъ най-необходимото за живота, неговите природни прелести набавятъ най-обилно всичко онова, което прави човѣка жизнерадостенъ, съ бистъръ умъ, лекъ и подвиженъ. Кошмарните безсънни нощи тукъ сѫ неизвестни. Отъ каквото нервно разстройство и да е страдалъ човѣкъ, тукъ се успокоява. Каквъто тѣлесенъ недѣгъ и да е измѣчвалъ нѣкого, тукъ ще намѣри своето изцеление.

Охридъ — градъ санаториумъ — всѣки изнуренъ бѣлгаринъ тукъ ще намѣри своето спасение!

Стотици хиляди бѣлгари отъ всички краища на бѣлгарската земя тукъ ще дойдатъ на поклонение предъ мощите на св. Клиmenta, предъ гроба на могъщия царь Самуилъ и за възстановление на изнурено здраве. * * *

Деца съ вѣдици или съ леки мрежи покрай брѣга или на лодки измѣкватъ 1 по 1 риба отъ разни величини и видове — 17 на брой — и доставятъ храна за семействата си. Видѣхме съ очите си — войници се отказватъ отъ своята дажба храна — замѣнятъ я съ печена върху керемида собствено рѣчно уловена риба. Рибата, която се счита за разкошъ въ старите предѣли на Бѣлгарското царство, тукъ е ежедневна храна и за най-бедния.

Плодове най-разнородни славятъ Охридъ и околността му. Черешите, кестените на Велгощи сѫ най-прославените изъ цѣла зап. Македония. Макаръ и на голѣма височина надъ морското

Охридъ — изгледъ.

И на всичко това не се ли дѣлжи привързаността, родолюбието и предаността на охридчанина къмъ родната му земя? До какви ли не срѣдства сърбите сѫ прибѣгнали, за да сломятъ патриотичния духъ на охридяни! Въ тоя малък градъ 152 само известни, белязани шпиони сѫ вършили своята подмолна работа, но Охридъ, най-западниятъ бѣлг. край, запази непокътната своята преданостъ къмъ всичко бѣлгарско. Всички тѣ

опити на сърбитѣ, най-жестоките преследвания отъ най-разнородно естество сѫ се разбили о гранитната скала що представлява духът на Охридчанина.

Вървите изъ стръмните завои на Охридъ. Изкачвате хълма за „св. Климентъ“, за „Имаретъ“, за „св. София“ и т. н. — всичко 24 църкви само въ града — около езерото други монастири и черкви — за къмъ калето. Минавате „Долнѣ порта“, предъ васъ е „Горна порта“, въ лѣво, на най-високото, развалините на Самуиловите дворци, напомнящи величието на българската държавност. Предъ къщните врати на малко столче седнала стара жена. „Добъръ денъ, бабо! Що чините, какъ сте?“ И стане ви на крака старата жена. Радостъ осиява миловидното ѝ лице. Слуша тя българска дума. Вижда свой човѣкъ. Па ви закани вкъщи, като че ли синъ ѝ се е върналъ отъ далечна страна. „Ела, чедо, заповѣдайте едно кафе, едно сладко!“. Кафе нѣма, сладко сѫщо — захарта липсва въ града — но тя все е скътала нѣщо да се отсрами предъ външни хора!“ Какъ сте,

бабо, какъ прекарахте съ сърбитѣ? „Еехъ! синко, сполай му на светията. Той ни заварди“.

Светията Св. Климентъ! Като че ли ей го на Виждате го. Живъ. Силенъ. Мощенъ. Седналь на владишкия си тронъ току подъ замъка на Самуила съ своя жезълъ той варди отъ поругание своето паство и не дава никому нито косъмъ отъ главата да падне. Та кѫде ли не е имало светии? Но докато другаде светиите служатъ за застѣжници предъ Светия Тронъ, св. Климентъ живѣе си съ народа — въ неговата душа, въ неговото сърдце. Поклонниците му виждатъ неговата мощь и въ нея тѣ дирятъ подкрепа, за да запазятъ своя родъ и езикъ, своята вѣра и битъ. И какъ ще отстѣжпятъ тѣ отъ тѣхъ? Нали св. Климентъ е живъ, нали ще имъ се разсърди и нѣма да имъ прости? Единъ съ другъ навсѣкѫде — тѣ се не дѣлятъ Все сѫ заедно — велики, мощнни! Той пази тѣхъ — вѣрватъ му тѣ и пазятъ неговия споменъ — тачатъ го, обожаватъ го. Така си е било, така е и така ще бѫде во вѣки вѣковъ!

K. Xp. Cov.

Охридъ синъ

Бавно

Д. Христовъ

1. Азъ знамъ е-динъ же-зълъ въвъ. О хри- да синъ, отъ чи- сто е зла то и.

ся- енъ ру-бинъ. И кой го из- ва- ди отъ студ- ни во-ди, вън-

ча- щать го въ Со- лу- на царь да се- ди. отъ Ду- навъ до Бъ- ло мо-

ре- ще вла- дѣй Той, ца- ря Бал- кан ски, що

въ пѣсни се пѣй, Той, ца- ря Бал- кан ски, що въ пѣсни се пѣй.

2. Азъ знамъ една лира въ Охрида синъ, отъ чисто е злато и сяенъ рубинъ; и кой я извади отъ студни води, за хубостъ медъ пѣсни ще той зареди. И славно му име во вѣкъ ще живѣй, пѣвецътъ балкански, що въ пѣсни се пѣй.

3. Азъ знамъ една хижка край Охрида синъ, лози попълзѣли по зидове кринъ: въ тазъ хижка девойче ми мило седи, въ уста му — що бисеръ, що злато въ гърди! Вамъ жезълъ и лира и сяенъ рубинъ, на мене тазъ хижка край Охрида синъ!

текстъ отъ Ал. Балабановъ.

А. Е. КЕЦКАРОВЪ КЪМЪ ОХРИДЧАНИ¹⁾

Правдата възтържествува. Идеалът се осъществи. Сега мога да кажа думитѣ на Св. Тома: „О, Господи, прѣстътъ ми е въ ранитѣ Ти и вѣрвамъ въ Твоето възкресение“.

Възкръсна свободата и въ Охридъ. Честита да ни бѫде тя и за вѣчни времена.

Доста съмъ старъ и мога да Виспомня всички борби, които нашиятъ Охридъ е изживѣлъ въ повече отъ половина вѣкъ; да ви припомня всички трепети, които сѫ вълнували три поколѣния, когато искритѣ на надеждата за свободата сѫ бѣсвали надъ нашето мило езеро. Считамъ се слабъ

Църквата „Св. Климентъ“

да изразя великата радостъ, която вълнува нашите сърдца — вие изпихте до дъно чашата на страданието, а ние пѣкъ тукъ съ болка на сърцето допускахме, че можемъ да умремъ съ отворени очи за Охридъ.

Сега, когато свободата наново изгрѣва надъ якитѣ кули на старата и мѣщна бѣлг. столица на царь Самуила, азъ искамъ само да ви спомня, колко велико държавотворно чувство е живѣло въ гр. Охридъ презъ вѣковетѣ, и колко заслужено той получава свободата си. Охридските граждани, нашите дѣди и предѣди, винаги сѫ живѣли съ спомена за своя Бѣлгарска държава, за свой бѣлгарски патрикъ. Нѣмало е, нѣма охридчанинъ, който да не се гордѣе, че името на неговия градъ буди въ всѣки бѣлгаринъ спомена за старата и мощна бѣлгарска държава.

Това чувство, което е кръвь и плътъ на охридчанина, ние дѣлжимъ преди всичко на нашия „Златенъ Свети Климентъ“. Св. Климентъ чрезъ бѣлгарската просвѣта направи дѣлговѣчни — и споменътъ за Бѣлгарска държава, и надеждата за нейното възкресение. Трѣбва ли да ви припомня, че Охридъ „до 1767 лѣто“ (вие помните пѣсента на Пѣрличева) запази вещественъ споменъ за стара бѣлгарска патрикан! Не е време и място тукъ да ви изреждамъ упорството на Охридчани въ тѣхната черковно-народностна борба. Това сѫ правили, правятъ и ще превять нашите учени, каквито и нашия Охридъ винаги е давалъ. Това сѫ правили и чужди учени отъ съседни и далечни народи. Тѣзи чужди учени неведнажъ сѫ изпѣвали несломимия бѣлгарски духъ на охридчанина.

Сега нека ми бѫде позволено да събудя само спомена за нашата единодушна борба за човѣшки права и свѣтъ; да спомена имената на починали борци за нея около Илинденското възстание. Въ 1903 г. презъ м. февруари, когато нашиятъ съгражданинъ Наумъ Фортомаровъ бѣ убитъ отъ злодейска рѣка на Хамидовия режимъ, тогава охридчани единодушно спустнаха кепенците на цѣлата чаршия и принудиха турската власт да влеза въ преговори съ нась бѣлгаритѣ. Това бѣше проявявана на дисциплина и единодушие — предвестникъ за борба и съ оржжие въ рѣка. „Дѣлото“ (така ний наричахме организацията) бѣше станало свещенна дума. Мога ли да изреда кои работиха за него? Та кой не бѣше съ него?! Има, има, между васъ стари и мои ученици. Нека тѣ разкажатъ на младите за чудния пламъкъ, който горѣше въ сърдцата на охридчани. Кажете имъ какъ тѣхните дѣди и бащи отдѣляха отъ залъка си, за да купуватъ оржжие. Кажете сега на нашите рибари, лебеди и чунари какъ Грунчеви, Рилкови, Банджови, Канефчеви, Бакалови, Зарови, Маслови, Еленкови и пр. какъ съ чунове кръстосваха езерото и пренасяха оржжие отъ арнаутлука. Спомнете на младите, какъ се бойкотираха всичките институти на Хамидовата власт — особено сѫдилищата; какъ се създаде държава въ държава въ Хамидовия режимъ; Спомнете си за нашите жертви въ борбата съ грабителите на нашата свобода, похлупена съ договорите въ Букурешъ и Парижъ. Нека ми бѫде позволено да спомня имената, ако не на всички илинденци, които пролѣха кръвъта си въ борбите за свободата, поне на Хр. Узуновъ, М. Патчевъ, Аргиръ Мариновъ, Наумъ Златаревъ, Наумъ Чакъровъ, Антонъ Узуновъ, Дуле Пармаковъ, Климе Рилковъ, Гурко Садиловъ и пр.; допълнете тия имена съ много много други и съ ония, които отибраха следъ тѣхъ презъ 1913 и 1918 г. Помнете ги съ благовоние предъ олтара на нашия покровител Св. Климентъ.

Открихъ тази страница изъ живота на моето поколѣние, не за да го поставя като начало и конецъ на нашата борба за свободата, а за да напомня, че въ основите на Бѣлгарската държава почти всѣко поколѣние е вложило кости напоени съ изобилна кръвъ, и да подчертая колко заслужена и скжпа е свободата, която днесъ получаваме отъ двамата велики вождове на Германия и Италианския народъ — Адолфъ Хитлеръ и Бенито Мусолини.

Драги съграждани,

Позволете ми на моята старостъ да дамъ и единъ съветъ: народитѣ заслужаватъ свободата си не само съ това, което сѫ направили, но и съ онова, което имъ предстои да правятъ.

Свободата, която днесъ справедливо получаваме, ние трѣбва да заслужимъ съ истинско държавно чувство. Кѫдето и да ни е поставилъ животъ — въ полето на труда, въ търговията, въ производството, или на държавна служба, ние всички дѣлжимъ на държавата данъкъ отъ сърдцето си, отъ ума си, отъ труда си, отъ кесията си. Само така ние ще бѫдемъ възнаградени стократно съ истинска свобода и благоденствие, които ще получимъ чрезъ добри и справедливи закони и чрезъ честно и дѣйно изпълнение на тия закони.

¹⁾ Слово чрезъ радиото — 29. IV. 1941 г.

Свършвамъ съ горещата благодарност къмъ божествената справедливост, която изгрѣ надъ българския народъ и съ искренъ зовъ да бѫдемъ достойни творци на единна и мощна България въ нейнѣтъ етнически, исторически, стопански и географски граници.

Да преbjде на вѣчни времена мощна Българската ни дѣржава.

Да живѣе върховниятъ ни вождъ, нашиятъ любимъ Царь Борисъ III и Царствующия домъ.

Да живѣе Престолонаследникътъ ни Симеонъ II;

Да живѣе германскиятъ и италиянскиятъ народи и тѣхните вождове, богоизбраници и носители на правдата, мира и труда!

Довиждане, мили съграждани и роднини!

Антонъ Ев. Кецкаровъ

77 годишенъ, пенсионеръ, бившъ дългогодишенъ гимназиаленъ учителъ, единъ отъ началниците на Илинденското възстание.

Почитъ на Илинденци къмъ майката на Хр. и Антонъ Узунови

Анастасия Узунова, майка на Христо и Антонъ Узунови, пъднали геройски въ борбата за извоюване свободата на Македония

Христо Узуновъ

Днесъ, въ този тържественъ денъ, Охридъ и Охридско се прекланятъ предъ скжпата паметъ на скжпите за всички ни Дуле и Андонъ. Ти, майко на героите, бѫдиувърена, че по стжпките на Хри-

ста върви цѣла героична Македония. За всички охридчани цѣлуваме дѣсницата ти.

Председателъ: Бужбовъ

Секретаръ: Йончевъ

3 октомврий 1941 г. въ Крушово

На 3 октомврий въ гр Крушово по най-тържественъ начинъ се отпразнува Възществоието на Н. В. Царь Борисъ III и независимостта на България.

На тържеството въ църквата „Св. Никола“ бѣха се стекли масово жителите на Крушово и селяни отъ околните. Присъствуваха: Кметът на града, всички учители и учителки съ своите ученици, Илинденци и опълченци отъ Крушово и околните съ знамената си и граждани — Крушовчани.

Следъ църковната служба и молебенъ, главниятъ учител г. Кръстевъ държа вдъхновено слово, въ което подчертва мѣдрото и твърдо ржководство на Н. Величество, чрезъ което дойде осъществяването на национал-

нитѣни идеали, безъ да се пролѣе нито капка нова българска кръвъ.

Следъ това се образува манифестация. На манифестацията на чело бѣха носени отъ младежи портретъ на Тѣхни В. Царя и Царицата и портрета на Престолонаследника Князъ Симеонъ Търновски, следъ това вървѣха Илинденци и опълченци начело съ знамената си, а следъ тѣхъ учениците съ своите учители и гражданство то, които се спрѣха на мѣстността „Гуменя“, дето се направиха нѣколко снимки. Тържеството заврши съ хора и народни пѣсни, ище остави незаличими спомени въ съзнанието на Крушовското гражданство.

Методи Стойчевъ, Илинденецъ

Харалампий Ст. Радичевъ

Синъ на видния търговецъ и банкеръ отъ гр. Охридъ Стефанъ Радичевъ, Харалампи е роденъ на 30. III. 1878 г. Завършилъ прогимназия въ Охридъ, а гимназия въ Солунъ, още през 1902 год. той влиза като деенъ членъ въ достигналата до пълно развитие Вътрешна Македоно одринска Революционна организация и през самото илинданско възстание участва наредъ съ четитѣ при разни сражения и въ Рашани.

Харалампий Ст. Радичевъ¹⁾

Преди самото възстание Харалампи Радичевъ измъква изъ касата на баща си всички сенеши (записи), по които селяни отъ околните села дължели известни суми срещу заеми отпуснати отъ баща му и ги раздава на всички дължникъ по отдеяно — възстанието ще разреши националния въпрос — има ли нужда тъзи, които съ оржие вържка ще се борятъ за народни свободи, да бждатъ обезпокоявани отъ нѣкакви дължими суми, които може би, децата имъ ще трѣбва да изплащатъ? Така преданъ на революц. идея е билъ нашиятъ

герой. Нѣщо повече даже — той изтеглилъ и до ста суми отъ баща си, та ги раздава на нуждающи се възстаници.

Следъ като въ края на 1903 четниците сложиха оржие, Харалампи С. Радичевъ заминава за Битоля и тамъ продължава да биде въ услуга на мѣстните революционни органи. На 27 XII. 1904 год. — на имения денъ на баща си — Харалампи е проследенъ отъ властите и откриватъ му огньъ.

Смелъ, решителенъ, — окото му не трепка — той поваля нѣколцина отъ народните врагове и влиза въ една еврейска къща съ надежда презъ съседски врати да се укрие отъ къща, въ къща въ другъ кварталъ. Но подобна врата въ къщата не съществувала. Качва се на покрива на къщата съ намѣрение да прескача отъ покривъ на покривъ и да се укрие, но и това не му се е удало — къщата стърчела самотна.

Предлагатъ му да се предаде, като му обещаватъ милосърдието на Хилмии паша, въ отговоръ на което той открива огньъ, до като е изстрѣлятъ всичките куршуми отъ двата си револвера и съ последния туриль край на живота си.

Героизъмътъ, проявенъ отъ Харалампи С. Радичевъ, е поразилъ враговете — не 1 на брой — на българския народъ. Синъ на голѣмъ богаташъ да загине така героически, то било съвсемъ необяснимо за тѣхъ! Но затова пъкъ българите издигватъ безстрашния боецъ въ знаме и му устройватъ величествено погребение. Самите турски власти му отдаватъ почти и го сочатъ за примѣръ предъ войници, пандури и андарти.

5 год. по-късно отъ Св. Недѣля въ Битоля костите на Хар. С. Р. сѫ пренесени въ Св. Богородица въ Охридъ. Тукъ върху тѣхъ женитѣ палътъ свещи и оплакватъ свои близки загинали въ неизвестностъ. Това нѣщо особено много драма сърбите и тѣ му намиратъ леснината — една вечеръ притворътъ на Св. Богородица пламналъ и при все че е било възможно костите да се спасятъ — явилъ се е на време собствениятъ му братъ да ги дигне — но не позволили никому да се добере до тѣхъ и тѣ изгорѣли.

Вѣчна да бѣда паметъта на Харалампи С. Радичевъ и на плеадата негови достойни другари: върху тѣхните кости се изгради основата и величието на цѣлокупния български народъ и свободата, на която днесъ се радватъ освободените наши братя отъ измъжваната цѣли вѣкове наша родна земя.

K. Хр. Сов.

КРУШОВО

Виждамъ те високо тамъ,
Граде скжпъ, мой роденъ край,
Кацналъ надъ скалитѣ самъ,
Ти изглеждашъ земенъ рай.

Ахъ, да можехъ, литналъ бихъ
Въ мигъ, при тебъ да дойда, тамъ
Да отдѣхна съ миромъ — тихъ,
Въ оня святъ рожденъ мой храмъ. Кр. Илиевъ

Твойтѣ сѣнчести гори
Нѣжно галятъ те въвъ зной,
По тебъ страдамъ — тѣй боли,
Сълзи лѣя, мисли — рой.

¹⁾ Портретъ — икона, поставенъ на видно място въ заведението на Антонъ Ст. Радичевъ, братъ на безстрашния герой Харалампий.

НА СВ. ИЛИЯ ВЪ ДОЙРАНЪ

До 1912 год. Дойранъ бѣше единъ отъ най-хубавитѣ и живописни македонски градове разположенъ на югозападния брѣгъ на едноименното езеро. На главния путь за Солунъ и на богатото съ риба Дойранско езеро, градът е ималъ добре развита търговия и занаятчийство. Населението на града — 4500 българи, 3000 турци и 500 други.

Архимандритъ Теодосий Синаитски

Отъ Дойранъ е Христофоръ Джеваровъ, който презъ 1741 год. напечати въ Виена своята „Стематография“ съ гербовете на югославянските народи и образите на тѣхните светци, архимандритъ Теодосий Синаитски, писател на български езикъ, който презъ 1838 год. откри въ Солунъ първата българска печатница, Георги Попстаменовъ, първиият директоръ на Първата софийска мѫжка гимназия, революционеритъ Мицо Тенчовъ, Христо Пальорски и др.

Следъ войните Дойранъ има нещастието да попадне подъ тежко срѣбъско и гърцко робство. Цѣлото му население се изсели въ свободна България. Най-бедните, предимно рибари, се върнаха обратно и основаха новъ Дойранъ, 4 км. на северъ отъ разрушения старъ Дойранъ.

Въпрѣки голѣмата имъ бедността, малобройните жители на свободенъ новъ Дойранъ скоро почувствуваха нужда отъ българска книга и основаха *читалище „Архимандритъ Теодосий Синаитски“*.

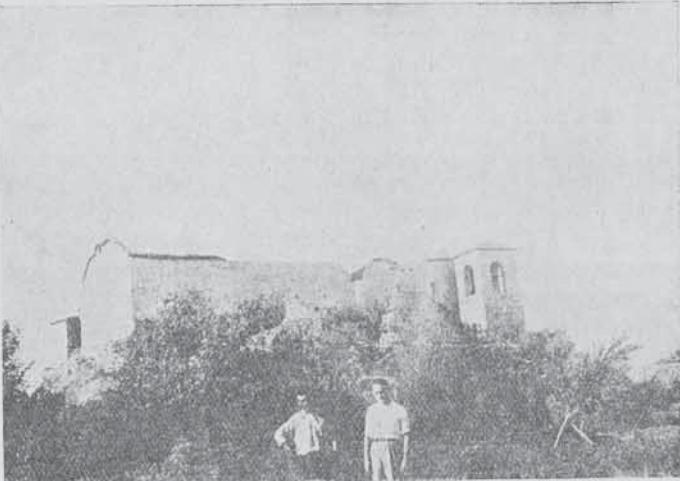
Дойранското благотворително братство въ София съ отдѣленъ автобусъ на 1. августъ тръгна за Дойранъ. Радостта ни бѣше голѣма, че следъ толкова борби и очаквания, ще можемъ да стъпимъ на свободна родна земя, че ще можемъ да прегърнемъ роднини и близки, раздѣлени вече 23 години съ непристѣнна черна граница. Автобусът прекоси града и почна да се движи съ засилена бързина по павираното шосе Започнаха да се лѣятъ пѣсни „Изгрѣй зора на свободата“, „Ний българи сме“, „Що ми е мило и драго“, „Край Вардара високи чукари“, „Свѣтлано моме, Свѣтлано“ и т. н.

Бившата черна граница при поста преминахме съ продължително ура. Нашиятъ постъ, една малка паянотова кѫщичка, се намира долу въ полето, а горе, на склона на Огражденъ, срѣбъскиятъ постъ

— предна масивна двуетажна сграда, други две по-голѣми масивни сгради и една наблюдателна кула. На една ширина 40 метра отъ граничния врѣхъ до подножието на Бѣласица, гората е била изсѣчена отъ срѣбътѣ, както това е било направено по цѣлото протяжение на бившата граница, за да следятъ преминаването на македонските четници, а отъ дѣрвения материалъ бѣ издигната дебела и висока погранична стена, омотана съ бодливъ тѣлъ. Срѣбъските постове сѫ по три срещу всѣки български постъ и построени сѫ на всѣки 500 м. наблюдални кули, свързани съ телефонъ. На шосето не е имало желѣзна врата, както на Деве бѣръ, а вълчи ями, които сега сѫ обезвредени и зарити.

Въ Струмица пристигнахме къмъ 6 ч. сл. обрадушно посрещнати отъ наши роднини дойранци. Струмица е била превзета отъ германските войски още на 6 априлъ, безъ бой. Срѣбътѣ изпратили срещу германците на сектора предъ Струмица шестъ македонски полка, които да задържатъ германските въйски до пристигането на две шумадийски дивизии отъ Щипъ и Велесъ. Обаче, македонските полкове свършили работа преди пристигането на шумадийските дивизии: Македонските българи предварително решили да не стрелятъ срещу своите освободители и при първото появяване на германските войски при Златарево сложили оръжието и се предали. Това е коствувало живота на мнозина българи, застрѣляни отъ озвѣрените срѣбъски офицери.

Срѣбътѣ сѫ употребявали всички непростени срѣдства за посърбяване на българското население. Обаче съ изключение на нѣкои слаби воли и алчни личности, тѣхниятъ резултатъ е нула. Забранени сѫ били българските имена. Крумъ било та-

Църквата „Св. Илия“ въ развалини

тарско име, трѣбвало да бѫде замѣнено съ Круниславъ, Аспарухъ, тоже татарско, замѣнено съ Душанъ, Борисъ съ Боривой — Добра съ Добрила, Лилияна — съ Марияна и т. н.

Българите сѫ били спѣвани въ образованите, защото сѫ проявявали по голѣми способности отъ срѣбътѣ. Съ малки изключения, материалистното положение на българите не е добро. Зави-

дно материално положение иматъ само нѣколцина, които сѫ правили компромисъ съ съвѣстта си и сѫ се солидаризирали съ срѣбската власт. Тия сѫщите лица сѫ успѣли да се приближатъ първи и до бѣлгарската власт.

Въпрѣки възбраната и глобите, бѣлгарската речь и бѣлгарскиятъ духъ сѫ напълно запазени.

сърбина 100 тѣ динара и му казва: „На ти още 100 динара, само ме остави да си я изпѣямъ пѣсната“.

Сутринта на 2 августъ, Св. Илия, продѣлжихме пътъ си за Дойранъ. Автобусътъ наново заехътъ отъ народни пѣсни. Шосето върви по южна посока къмъ Бѣласица, извива на югъ, слиза въ

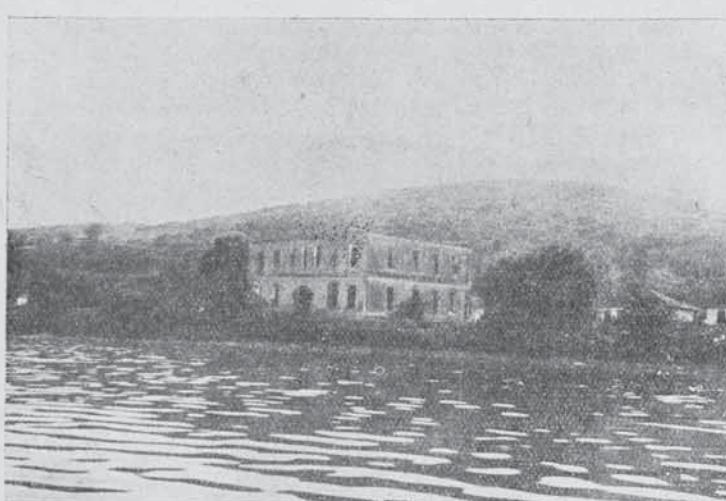
Стариятъ Дойранъ — панорама

Говоримиятъ езикъ въ кѫщи е билъ винаги мѣстния бѣлгарски езикъ. Мнозина говорятъ и литературенъ бѣлгарски езикъ, въпрѣки че нѣкои отъ тѣхъ сѫ били срѣбски чиновници, учители, па даже и офицери. Бѣлгарската пѣсень и тя не е била забравена; тя е продѣлжавала да буди мили спомени, да ободрява духа, да крепи надежда за по добри дни. За изговаряне бѣлгарска дума глобата е била единъ динаръ, за пѣсене на бѣлгарска пѣсень — 100 динара. Единъ бѣлгаринъ запѣлъ отъ мѣка въ Струмица на публично мѣсто

малкото Валандовско поле, обкачва се по южния западенъ склонъ на Бѣласица и навлиза въ бѣласичкия дервентъ като извива на югоизтокъ. Малко следъ излизането отъ Дервента, предъ насъ се открива чаровна гледка. Подъ огрѣлото го утринно слънце, Дойранското езеро блестѣше като разтопено сребро. Радостъ и възхищението облада всички ни. Екна пѣсната „Лиляна платно бѣлѣше край Дойранското езеро“, заредиха се и други пѣсни. Скоро пристигнахме въ новъ Дойранъ посрещнати много радушно отъ нашите мили съграждани, раздѣлени отъ насъ цѣли 23 години. Срещата бѣше трогателна; роднини се прегръщаха и плачеха отъ радостъ. Новъ Дойранъ брои около 120 малки слаби двуетажни кѫщи, изплетени отъ трѣстика, измазани съ каль и варосани, покрити съ ламарина, събирана отъ блиндираните окопи.

Жителите му сѫ извѣнредно бедни. Единствениятъ имъ поминъкъ е рибарството. Лозята и овощните имъ градини сѫ останали въ грѣцка територия, а останалите въ срѣбска територия сѫ били раздадени на срѣбски преселници.

Картината на стария Дойранъ е трогателна. Цвѣтущиятъ нѣкога Дойранъ не сѫществува. Всички кѫщи сѫ разрушени до основи. Стѣрчать само продупчените, отчасти разрушени, четири външни стени на хубавата нѣкога грамадна и солидна църква „Св. Илия“. Въ изтѣрбшеното отвѣтре бѣлгарско училище се срещнаха следъ четвърть вѣкъ нѣкогашни колеги учители и учителки и нѣкогашни съклассници — ученици и ученички, гдето съ умиление въззовиха мили стари спомени. Цѣлиятъ градъ е обрастналъ съ високи бурени и много смокинови дървета. Стариятъ Дойранъ съ своето прекрасно мѣстополо-

Дойр. у-ще „Екз. Йосифъ“ въ развалини

бѣлгарска патриотична пѣсень и веднага страшарьтъ сърбинъ му поискалъ 100 динара глоба. Пѣвецътъ, унесенъ въ своето родолюбие, дава на

жение, съ здравия климатъ, съ хубавата студена вода, съ прохладния сутриненъ и вечеренъ вътрешъ, съ бистрото предъ него езеро и разкошна околностъ, ако бъде възстановенъ, ще бъде най-приятното място за цѣлия окръгъ.

Въ прочищената отъ вѫгте разрушена църква Св. Илия, се произнесоха прочувствени слова. Следъ молебена бѣ сложена братска трапеза въ общинското управление, на която говориха братствениятъ председателъ, кметътъ г. Маймаревъ и отецъ Богатиновъ. Капитанъ Н. произнесе отъ името на храбрата българска войска прочувствено слово за значението на Илинденската епопея.

Много бѣше приятна следобѣдната разходка съ лодки по бистрото и тихо Дойранско езеро.

Красивото Дойранско езеро има широчина 7 км., а дължината му е около 8 км.

На 7 ч. сл. об. се състоя въ салона на рибния домъ въ нови Дойранъ тържествено събрание. Братствениятъ председателъ прочете сказка на тема — Участието на македонските българи въ възраждането на българския народъ и въ борбите за обединението му и предаде на читалището избрани подвързани книги, уголѣменъ ликъ

на патрона на читалището — архимандритъ Теодосий Синайски, и голѣмъ брой портрети на Н. В. Царя, на Царското семейство и детски прочитни книжки. Инж. Хр. Станишевъ произнесе твърде назидателно слово къмъ Дойранската младежъ

Денътъ 3 августъ прекаrahme въ стария Дойранъ — Изкачихме запустѣлите калдаръмени улици, пихме ненаситно студена вода отъ всичките чешми; открихме всрѣдъ високите бурени разрушени до основи бащини къщи; посетихме старите гробища, буренясали и разрушени; разходихме се съ лодки и се кълпахме въ бистрите води на приказаното Дойранско езеро; присъствувахме на хвърлянето и изтеглянето, въ наша честь, на риболовенъ грипъ отъ Дойранските рибари.

На следния денъ, 4 августъ, сутринта потеглихме за София, изпратени радушно отъ цѣлия новъ Дойранъ, съ пожелания за скорошно виждане, за благоденствующа цѣлокупна България, за възстановенъ благоденствующа Дойранъ.

Никола Стояновъ

Председателъ на Дойранското благотворително братство въ София

Отпразнуването на Илинденското възстание въ Прилепъ

Между едни отъ първите основатели на революционната организация и въ последствие идеологи на сѫщата организация сѫ Пере Тошевъ, Георче Петровъ и други синове на гр. Прилепъ. Както въ черковните борби, така и въ революционните, Прилепъ е държалъ едно отъ първите места. Презъ Илинденското възстание Прилепъ взе участие толкова, колкото бѣше възможно при подготовката, която имаше. Въ града и околията духоветъ не бѣха спокойни, и всички бѣха въ услуга на организацията. При голѣмото движение на четници отъ околията и други места нито едно предателство не се извѣрши. Всички всичко виждаха, но само властьта нишо не можеше да види. Заканитъ отъ страна на турското население бѣха много, но това никого не плашеше. Това, което извѣршиха места чести, бѣше достатъчно да страстне турското население и да го репресира. Властьта не се решаваше да предприеме арести и други насилия, защото се опасяваше да не предизвика усложнения и вѣрваше, че гражданиството е готово да предприеме нещо, ако тя го предизвика. Местните чести, въ деня на възстанието извѣршиха това, което се извѣрши и по другите околии, но за всѣ случаи властьта бѣше много внимателна и въздържана отъ извѣршване на репресалии надъ населението. Както други околии така и Прилепъ имаше пълно право да отпразнува Илинденското възстание съ особена тържественостъ. Ржководното тѣло на Илинденската организация много право бѣ оценила заслугата на Прилепъ и затова изпрати тамъ четирима свои членове, които да го представляватъ при отпразнуването на Илинденъ.

Отъ София влака потегли съ Илинденци и Крушовското братство на 29 юлий изпратени на гарата отъ голѣмо множество македонци. Всѣки изпитваше едно особено чувство. Цѣли 25 години раздѣлени отъ свои близки и роднини прекарани въ непрестанни борби за свобода на родна вемя, най-после виждатъ реализиранъ свещенъ идеалъ

и удовлетворено желание да видятъ и прегърнатъ тѣзи, за които толкозъ години сѫ мечтали и тжгували. Пѣсни ехтѣха по всички вагони, за да може по-лесно да мине времето, което е пълно съ голѣми размишления за ония, които ги чакатъ съ открити обятия.

На Скопската гара започнаха трогателните сцени. Прегрѣдки, плачове и ридания на близки принудени да живѣятъ отъ една тираническа чужда властъ далече едни отъ други. На Прилепската гара освенъ делегатите за тоя градъ слѣзнаха и хората на Крушовското братство. Града Прилепъ не билъ официално уведоменъ за изпратените представители и затова не можа да имъ се направи посрещане, каквото града е съмѣтъ. Тази грѣшка се поправи съ участието на цѣлия градъ при „згрята“ и на самия Илинденъ. За отпразнуване по-тържествено на Илинденъ делегатите намѣриха изработена програма, която претърпѣ известна корекция.

Въ надвечерието на Илинденъ директорътъ на гимназията държа сказка за Илинденското възстание при препълненъ салонъ въ присъствието на к-ра на гарнизона, кмета на града, околийския упр., гостите отъ София и др. Тя бѣ добре аргументирана, изслушана съ голѣмо внимание и изпратена съ бурни ржконилѣскания. На пазарището се състоя „заря“ въ присъствие на множество граждани и гражданки. За първи пътъ града вижда такава церемония. При прочитане имената на убити войводи, войници и четници, се чуваха ридания отъ тѣхните близки Командирътъ на гарнизона държа патриотично слово, което трогна всички присъствующи. Гражданството се разотиде, за да разказва за дълго време това, което преживѣ и се почувствува близко на тѣзи, които дойдоха между него като истински братя.

Въ черквата „Св. Благовѣщени“ на Илинденъ се отслужи панихида за пиндалитѣ Илинденци. Черквата и черковния дворъ бѣха препълнени

отъ народъ. Архирейскиятъ намѣстникъ въ черквата държа слово за Илинденското възстание и за българския духъ, който е билъ толкова силенъ, че е понесълъ най-голѣмитъ страдания и лишения. Начело съ духовенството, официалнитѣ власти и буквально цѣлото граждансество отъ черквата отиде при германските гробища, дето се отслужи молебенъ за живитѣ Илинденци. Тамъ говори началникътъ на гарнизона като описа героизма на българина изобщо и г-роизма и себеотрицанието на илинденци. Г-нъ Небреклиевъ, кметъ на града, говори за духа на Илинденци и апелира къмъ младежката да следва примѣра на илинденци и да пази

Войводата Миланъ Гюрлуковъ говори на Илинденъ въ Прилепъ

получената свобода съ цената на своя животъ. Трети говори г-нъ Вл. Карамфиловъ, като представител на илинденската организация. Неговото появяване съ измѣчена физиономия, бледъ отъ сило вълнение отъ преживѣното, възбуди въ присъствующите скжпи спомени отъ идеалното минало презъ турско време, когато борците работиха все-отдайно за родъ и родина. Отъ името на Илинденската организация той поднесе поздрави на граждanstvото и живитѣ Илинденци и имъ честити свободата, като имъ пожела да бѫде тя вѣчна. Поклони се предъ паметта на падналите илинденци. Всички присъствующи плакаха, когато говори за участието на граждanstvото въ освободителните борби, за изтърпѣните мжки и страдания презъ турския и срѣбъския режими и за голѣмите и скжпи жертви, които градътъ е далъ. Гражданството съ гласъ плачеше. Особено трогателна бѣше сцената, когато г-нъ Карапиловъ отъ благодарностъ къмъ всички войводи, четници и дейци, за тѣхните дѣла, прегърна и цѣлуна като представител на всички войводата М. Гюрлуковъ. Г-нъ околийскиятъ управител прие и отговори на речите на всички учреждения и културни дружества, които поднесоха вѣнци. Поднесените вѣнци бѣха сложени на гробовете на убити четници.

Отъ гробищата граждансество се отправи за кждата на братя Бѣлазелкови дето Йорданъ Гавазовъ, отъ Прилепъ, и Хр. Чемковъ отъ Щипъ се самоубиха. Това бѣ първото самоубийство на хора отъ револ. организация. Този примѣръ бѣ последванъ отъ всички хора на организацията, които попадаха въ безизходно положение. Г-нъ М. Гюрлуковъ държа високо патриотично слово, което направи всички присъствующи да плачатъ, защото и той самия плачеше, когато въ хронологиченъ редъ споменаваше имената на много войводи и четници паднали изъ Прилепско.

Церемонията се свърши, всички поканени граждани, гости и селяни се отправиха за градината, дето по български обичай имаше обща трапеза. При повишенъ духъ и голѣма радост угощението продължи до късно. Говориха гарнизонниятъ начальникъ, окол. управител, г. Вл. Карапиловъ, Миланъ Гюрлуковъ, единъ гражданинъ и единъ селянинъ. Интересна бѣше наздравицата на селянина, старъ ржководител и четникъ. Той каза: „Братя, азъ съмъ билъ измѣчванъ, изтезаванъ отъ турци, а най-много отъ сърби. Тѣ ми разстроиха здравето, но сърдцето и родната ми речь не можаха да ми взематъ. Днесъ се чувствувамъ гордъ и щастливъ, че мога да ви поздравя и говоря на чистъ български езикъ. Да живѣе нашиятъ любимъ царь Н. В. Борисъ III, да живѣе „Велика България!“ Речта бѣше изпратена съ бурни аплодисменти.

Угощението завърши при повишенъ духъ и съ сърдечни благопожелания за обединение на цѣлокупния народъ.

Бѣха прочетени телеграми до Н. В. Борисъ III до г-нъ министъръ-председателя г-нъ Б. Филовъ, до г-нъ председателя на Народното събрание. Телеграмите бѣха посрещнати и изпратени съ ржкоплѣскане.

На тържеството бѣха прочетени нѣколко телеграми.

Въ града се образува Илинденска организация. Учредителното събрание бѣше отлично посетено отъ граждани и селяни, дошли за случая отъ селата. Събранието се председателствува отъ г-нъ Вл. Карапиловъ, а присъствуваше г-нъ Л.

Събрание въ Прилепъ за образуване Илинденско д-во. Въ срѣдата личатъ: Миланъ Гюрлуковъ, Тане Николовъ, Лазаръ Томовъ, В. Карапиловъ и др.

Томовъ, председателъ на ржководното тѣло на Илинденската организация. Говориха въ събранието г-нъ Вл. Карапиловъ, г-нъ Л. Томовъ и г-нъ М. Гюрлуковъ. Речите на тримата оратори бѣха посрещнати и изпратени съ бурни аплодисменти. Събранието изслуша съ внимание изяснението на преследваните цели на Илинденската организация и, следъ като всичко одобри, пристъпи къмъ изборъ на настоятелство. Съ пълно единодушие за председател на мястното илинданско дружество бѣше избранъ М. Гюрлуковъ, който се ползва съ голѣми симпатии между градското и селско население. На новото дружество пожелаваме успѣхъ.

В. Д. К.

МЕЖДУ ОСВОБОДЕННИТЕ ПРИЛЕПЧАНИ

Освобождението на Македония от робство стана бързо и като на сънъ. Уплахата и паническото бъгство на „сийната“ сръбска армия от германското вихрене настъпление също фантастични. Цели полкове, дивизии и армии също би разстроени, унищожени отъмоторизирани въздушни и пехотни сили на германците. Командири на полкове и дивизии напускали частите също лозунги: „кой где види да бъга! „чума иде“! и захвърляли формени облекла и ордени, преобличали се във селски дрехи, за да не бждатъ пленини. Прилепчани разказватъ също отвращение какъв сръбската армия и всички власти отъ града и околията „яко димъ“ изчезнали отъ никого невидени, във по-малко отъ двадесет и четири часа.

23 годишното робство е било неимовърно тежко. Насилили се във чисто българския градъ Прилепъ и околията бюлюбашини, кърсердарии и бегове сърби — всички до единъ, — отъ пъдариана до върховния съдия, — буквални разбойници и изнудвачи на душите и кесиите на българина. Прилепъ и околията за тяхъ представлявали същинска райска земя, която също експлоатирали безапелационно. Най-простиятъ националенъ ратникъ (така сърбите наричали тяхните четници) е билъ силенъ да качи и свали отъ въжето всички поробенъ българинъ. Жестокостите също били въведени във култъ. Попадналиятъ във лапите на четниците, безследно изчезвалъ; официалните административни власти — убивали и ограбвали, правосъдието осъждало на доживотенъ затворъ, каторга или смъртъ. Всички тия жестокости също се вършили отъ омраза къмъ всичко българско; тенденцията — асимилация. Всички сърбинъ е дохождалъ също всички свои садистки и скотки качества: кърводаждност, пиянство, блудство и порнографство.

Съдии, администратори, военни, па даже свещеници и учители — всички, по цели дни и нощи пиянствали по кръчми и кафенета, също най-разновидни пъвачици — цури, безъ да се свенятъ нито отъ възрастъ и положение, нито отъ погледите на гражданинъ. Прилепчанинъ останалъ също убеждението, че на разкопалото сръбско кралство ще се тури крайъ. — Самото провидение ще го накаже, както бъде наказалъ Содомъ и Гоморъ.

Пророчеството имъ се сбъдна и прилепчани също вече свободни граждани във свободна и обединена Велика България.

Въпреки всички издевателства, морални и материални, — също своя упоритъ националенъ духъ,

прилепчани също запазили националното съзнание и историческо чувство, а материалната съмощь дължатъ изключително на прочутото българско трудолюбие и пестеливост. Роби на трудъ, за да наддълъжатъ сръбската алчност и издевателства, тълько казватъ „ние работъхме шестъ дена презъ седмицата за сърбите, а само седмия денъ — за насъ“.

Илинденци на Илинденското тържество във гр. Прилепъ.

За да владеятъ и асимилиратъ българското население, сърбите също стремили да го съсипятъ икономически, и да опорочатъ неговия семеенъ и общественъ моралъ — най-ценниятъ качества у българина. Сърбинътъ считалъ прилепчани за простаци, некултурни, за гдето не също посещавали кафенетата и кабаретата — да се наслаждаватъ отъ пъсните и оргии на тяхните посетители. За сърбите е било невъобразима простищина във градъ или село да няма кафенета и кръчми безъ пъвачици. Ето защо първата грижа на властта е била да снабди селищата също „просветенъ сръбски артикулъ“. Тези кабарета и барове сърбите агитирали, да се посещаватъ отъ гражданството, а особено отъ младото поколение. И не малцина също се поддавали на това изкушение и сега също останали тамъ като символи на сръбския режимъ.

Въ благоустройствено, стопанско отношение сърбите абсолютно нищо не също направили, защото начина на живота имъ и държавническото имъ понятие не също ги подтиквали къмъ това. Предстои тежка задача на всички във новото строителство да вложатъ своята любовъ, трудъ и енергия за величието на Велика България. Свещ. Ю. Ангеловъ

Презъ въкове веднажъ бива!

Във връзка също отпразнуването на Илинденските тържества във Битоля, битолският областенъ директоръ Христо Гуцовъ, бившъ нар. представителъ, пише:

„Азъ съмъ присъствувалъ на много тържества, но като тържеството във Битоля на Илинденъ 1941 година не бяхъ виждалъ. Не блъсъка,

не речитъ, нито парадностъта му ме плениха. Имаше нѣщо друго: духътъ и ентузиазъмътъ на участвуващите, спонтанниятъ изразъ на почитъ къмъ едно велико събитие, стихийната воля да се живеетъ свободно; готовността да се мре за родната земя. Ето кое бѣше покъртителното. То рѣдко се срѣща. Презъ въкове веднажъ бива!“

Отпразнуване годишин на Илинденското възстание въ Варна

Както всека година — на 2 авг, по случай 38 год. от Илинденското възстание, Варна чествува съ подобаща тържественост патронния празникъ на Илинденската организация, който тази година биде чествуванъ повсемѣстно, като народенъ празникъ и въ свободна Македония.

Следъ Бож. служ. въ съборния храмъ „Усп Пр. Богородично“ биде отслуженъ тържественъ поменъ за падналите за свободата на Македония отъ Н В. Преосвещенство Св. Варненски и Преславски Митрополитъ г. г. Йосифъ съ участието и на катедралния църковенъ хоръ.

Частъ отъ Илинденци съ знамето си следъ панихидата и молебна на 2. VIII. 1941 г.
въ Македонския домъ — Варна

Присъствуващите представители на всички родолюбиви дружества и организации, официалните власти, емиграцията, общественици, директорите на гимназии и пр. отдаха почит къмъ загиналите плеада борци за възстановената вече свобода въ родина ни.

За случая Н. В. Преосвещенство произнесе прочувствено слово, като обрисува великото безсмъртно дѣло на Илинденци. Подчертавайки, че народъ, който отлъчва изъ срѣдата си храбреци и смѣли синове за свободата си, никога не загива, Н. В. Преосвещенство въ речта каза дословно и следното:

„Винаги човѣците трѣба да мислятъ много, да говорятъ малко, а да работятъ и творятъ най-много. Това изискване, особено въ днешните времена за българите, става все по-абсолютно. Сега всички ние трѣба да се отадемъ изцѣло на твор-

ческа дейност, каквато особенитѣ събития и изключителни обстоятелства ни налагатъ. Ние доживѣхме онова, къмъ което се стремѣше българскиятъ духъ, което бѣше въ нашите сърца, и мисли въ съществуванието ни презъ всички вѣкове.

„Независимо отъ това — продължи той — че нѣкои мрачно ще гледатъ на сегашните свѣтовни събития, здравиятъ бълг. елементъ — българската сила, особено здравиятъ и коравъ македонски българинъ, никога не ще се откаже отъ онова, което е било негова сѫдба — да се бори, кръвта си да пролива за свободата на своята мила и свята татковина.

Но сега ние трѣба да запазимъ и да заздравимъ още повече извоюваната като по чудо свобода на Македония и да бѫдемъ готови за по-голями жертви отъ онѣзи, които българскиятъ народъ е давалъ въ миналото, жертви, — равни на онѣзи, дадени особено презъ Илинденското възстание. До като е живъ споменътъ за Илинденъ, до като всички българи сѫ готови за жертви, никога България нѣма да се почувствува съ изчерпани сили и възможности, за да запази и да затвърди още повече свободата си.

„Моята молитва и молилвата на светата ни църква сега ще бѫде да се намѣрятъ изъ нашите срѣди синове равни по величие и родолюбие на онѣзи, които въ Илинденското възстание презъ 1903 г. се дигнаха за свободата, защото запазването на свободата изисква сѫщо тѣй много жертви, каквито изисква и извоюването на свободата“.

Следъ молебна поднесоха поздравления представителите на официалните власти, дружества и организации, на които председателът г. Хр. Настевъ сърдечно благодари и отговори.

Следъ това, подъ строй, начало съ дружественото знаме, Илинденци се отправиха за Македонския домъ. Тукъ председателът на друж. говори и поздрави живите поборници на Македония — Илинденци, следъ което всички бидоха почерпени съ цигари и локумъ.

Сѫщия денъ — 1 ч. сл. об., радио Варна посвети специаленъ часъ за Илинденъ. Македонската срѣдношколска младеж въ Варна, съ благосклонното участие на винаги отзивчивата г-ца Виолета Тодорова и пианиста Коста Станковъ, из. пълни македонски пѣсни. VIII класникът отъ търг. гимназия Боянъ Петровъ отъ студиото говори съ патосъ за дѣлото на Илинденъ.

X.

ИЛИНДЕНСКА ОРГАНИЗАЦИЯ

СКРЪБНА ВЕСТЬ

Рѣководното тѣло на Илинденската организация съ прискърби съобщава за смъртта на своя добър и преданъ членъ

ХРИСТО АНГЕЛОВЪ ПЕПОВЪ

Въ неговото лице организацията ни губи единъ дѣенъ и отявлено родолюбивъ свой членъ.

МИРЪ НА ПРАХА МУ!

Държавенъ народенъ театъръ въ Скопие

На 3. X. н. г. въ гр. Скопие се освети Народния театъръ и тръбва да поздравимъ освободената вече част отъ Македония съ новия разсадникъ на култура, наука и просвѣта, роля, която театърът има да играе заедно съ народната библиотека и музей, заедно съ гимназийтъ — девическа и мѫжка, ведно съ техническото и стопанско училище, съ земедѣлческия институтъ и всички огнища за напредъкъ и просвѣта, които сѫ вече създадени или тепърва ще се създадатъ въ гр. Скопие.

Скопскиятъ народ. театъръ ще разнася бълг. драматическо изкуство и ще служи като разсадникъ за създаване подобни културни огнища и въ останалите градове на Македония.

Македония, която бѣ отдала всичките свои сили въ създаване достойни борци противъ настанилата се въ земята й тирания и по тоя начинъ бѣ отрекла единъ видъ сътрудничеството си въ изграждане културната мощь на бълг. народъ въ нейната цѣлостъ, днесъ вече радвайки се на пълна свобода, тя Македония, люлката на славянската просвѣта, „сирището на българската култура“, както я наричаше покойниятъ проф. Добри Христовъ, има да играе за напредъ важна роля въ българското творчество.

Макаръ и държана въ пълно невежество презъ последните две десетилѣтия все пакъ Македония даде известни сили изъ областта на бълг. литература. Сега, когато се създаватъ всичките възможности за бѣзпречното й развитие въ всичките отрасли на науката и изкуствата, българската макед. цѣлина въ скоро време ще избуяе, ще закипи и ще създаде свежи ластари за цѣлостното културно-стопанско развитие на обединената бълг. земя.

Скопскиятъ народенъ театъръ ще даде просторъ на младите македонски българи да сложатъ и тѣ своите старания и дарби за изграждане на бълг. театрално изкуство и по-специално за създаване на българската драма.

Тѣзи сѫ схващанията на Илинденската организация за значението на държавния народенъ театъръ въ Скопие, който се освети на 3. X. н. г. и съ тая си вѣра, съ тѣзи си надежди, тя по-днася своите поздравления и най-благи пожелания за успѣхъ и напредъкъ и за велики постижения въ лицето на неговия директоръ и на персонала на театъра.

K. Хр. Соб.

Положението

Навлизаме вече въ зимата. Нѣкои смѣтаха, че Германия може, следъ толкова многобройни и безподобни въ историята победи, да изпита първия си неуспѣхъ по руските равнини, ако не успѣе да срази и повали окончателно Съветска Русия преди настѫпването на тазгодишните зими студове.

Фактите показваха неоснователността на тия предсътвания. Нито проливните дъждове, нито снѣговете и всички несгоди, които идатъ обикновено заедно съ ранната руска зима не бѣха въ състояние да спратъ германското военно командване на изтокъ все по-надълбоко въ територията на европейската част на Съветска Русия. По всичко се вижда, че и истинските зимни месеци, когато въ Русия ще настѫпятъ по-голѣми студове, нѣма да бѫдатъ прѣчка за германското напредване, изобщо — за изпълнението на германския планъ що се отнася до сломяването на болневизма и на въоръжените сили, които го поддържатъ. Нѣщо повече: изглежда, че — ако руската въоръжена съпротива продължи — тъкмо презъ зимата, следъ падането на снѣга и покриването на обширните руски пространства съ лебелъ и заледенъ снѣженъ пластъ, когато надъ руската земя заедно съ силния студъ се установява ясно и бистро небе, военните действия на моторизираните части и на въздушните сили ще могатъ да се развиватъ безъ особени атмосферни затруднения. Безброй доказателства даде германското главно командуване за това, че то, когато решава да започне една акция, предварително прави най-подробни проучвания и взима своевременно всички мѣрки за обезпечаване на най-благоприятни материални условия за провеждането на акцията срещу противника, като оставя срещу случайността само инициативата, съобразителността, духа и геройството на войниците — редници и начальници. И въ тоя случай можемъ да бѫдемъ сигурни, че германското главно командуване е било не по-малко предвидливо, отколко при по-раншните случаи въ тая война

— що се отнася до справянето съ климатичните и другите материали особености на Съветска Русия, а германските бойци и тукъ ще продължатъ да проявяватъ сѫщата оная храбростъ, сѫщото военно изкуство и сѫщия духъ, които проявиха въ паметните сражения по други бойни полета и които издигнаха германската армия до положението да бѫде призната и отъ най-лютиите й противници за несломима.

Така, въпреки отчаяната и въ много случаи наистина юнашка съпротива, която руските генерали оказватъ на германските настѫпващи войски; въпрѣки влошените и влошаващите се атмосферни условия въ Русия, можемъ съ голѣма доза отъ сигурностъ да кажемъ, че окончателните край на руската военна съпротива нѣма много да закъснѣе. Колкото и да се засилва доставянето на английски и особено на американски военни материали въ Русия, то, по всичко личи, нѣма да може да замѣсти огромните загуби, които даватъ съветските войски въ готови материали и оръдия, и въ заводи за военната индустрия. Пъкъ и да замѣсти донѣкѫде тия загуби, не замѣстима си остава главната болневишка загуба: Загубата на млади, добре обучени войници, които биха могли да си служатъ добре съ тия оръдия срещу противника си.

Какъ ще се развиютъ за по-нататъкъ военните събития въ Русия, за сега не може да се предсказва отъ хора като настъ, които не сме посвѣтени въ тайните на политическите канцеларии на воюващите и особено въ тайните на генералните имъ щабове. Едно изглежда ясно: то е че мѫжно болневиците, дори и да биха били подкрепени отъ английски войски нѣкѫде по кавказките области, накѫдето сега се насочва движението на германски сили, биха могли да взематъ въ свои рѣце инициативата за боевые отъ решително за цѣлия фронтъ значение, освенъ може би тукъ-тамъ за боевые отъ място значение и отъ не-голѣма важностъ.

Завземането на огромните руски територии — богати като хлъбородна земя и съ ценни минерални богатства — колкото да се бъде извършило и да се върши още съ цената на значителни усилия и на материални и човешки жертви от страна на германците — далече компенсира положението на усилия и дадените жертви със огромните източници, които дават тия територии за стопански и военни нужди не само на Германия, и не само за кратко време, но и за нуждите от едно организиране на цялата европейска област при днешните военни времена. Блокадата, която английската флота поддържа около Европа и която действително би затруднила продоволствуването, а това значи и военната акция на Германия, губи значението със възможностите, които заведети руски територии откриват за продоволствие на германската индустрия със необходимите й сурови материали и на германския народ — съ храни. Въ това отношение германските военни действия въ Русия съ едновременно поражение на большевизма и на военната му сила и ударъ върху най-надеждното англо-саксонско оръжие въ противогерманската борба — блокадата.

При това положение, когато на континента вече не остава военна сила, която да смущава плана на Германия за уреждане на едно рационализирано и не експлоататорско общоевропейско стопанство, което да сплоти на реална основа европейските народи около принципа „Европа за европейските народи“ и когато Англия дори и при евентуално още по-благоприятни условия не би се решила да слизи гдето и да било съ войски на европейския континент, за да дири решителна военна среща съ Германия, възниква въпросът — нъма ли да дойде до едно положение на постоянна война, собствено до едно продължително състояние на война, отъ което Англия не би имала изгледи за нѣкаква изгода, а само би губила?

Дори да допуснемъ, че Германия, следъ завършването на похода срещу большевизма и следъ обезпечаването на сигурността на цялата европейска територия срещу всички сериозенъ опитъ за смущаване на европейския животъ отвънъ, ще свие своите бойни знамена — нѣщо, което впрочемъ не изглежда въроятно — военната сила на противниците на Германия не ще биде въ състояние, колкото и да се увеличава тя, да нанесе поражение на германската военна сила, защото тия противници — Англия, а утре вече сигурно и Съединените Щати — не съ на Европейския континентъ, а и вече не могатъ да намърятъ въ Европа нѣкакъвъ народъ, който би се биля, макаръ и съ минимални изгледи за успехъ съ Германия. Едничката възможност за Англия и за Съединените Щати да продължаватъ войната срещу Германия си остава стопанска блокада на Европа. Но тя, следъ включването на Украйна и на други още руски области въ пространството на Германска Европа губи въ голъма степенъ своя смисъл, а освенъ това тя е и доста скъпа за блокиращите понеже тъ понасята и ще продължаватъ да понасяятъ тежки загуби по моретата. Една друга възможност сигурно се мѣрка въ съображението на Лондонъ и на Вашингтонъ: възбудждане на нѣкои отъ европейските народи срещу германските власти — тамъ дето съ установени временно тѣ — и изобщо срещу Германия. Въ това отношение особено Лондонъ работи неуморно чрезъ агитации по радиото и по други начини.

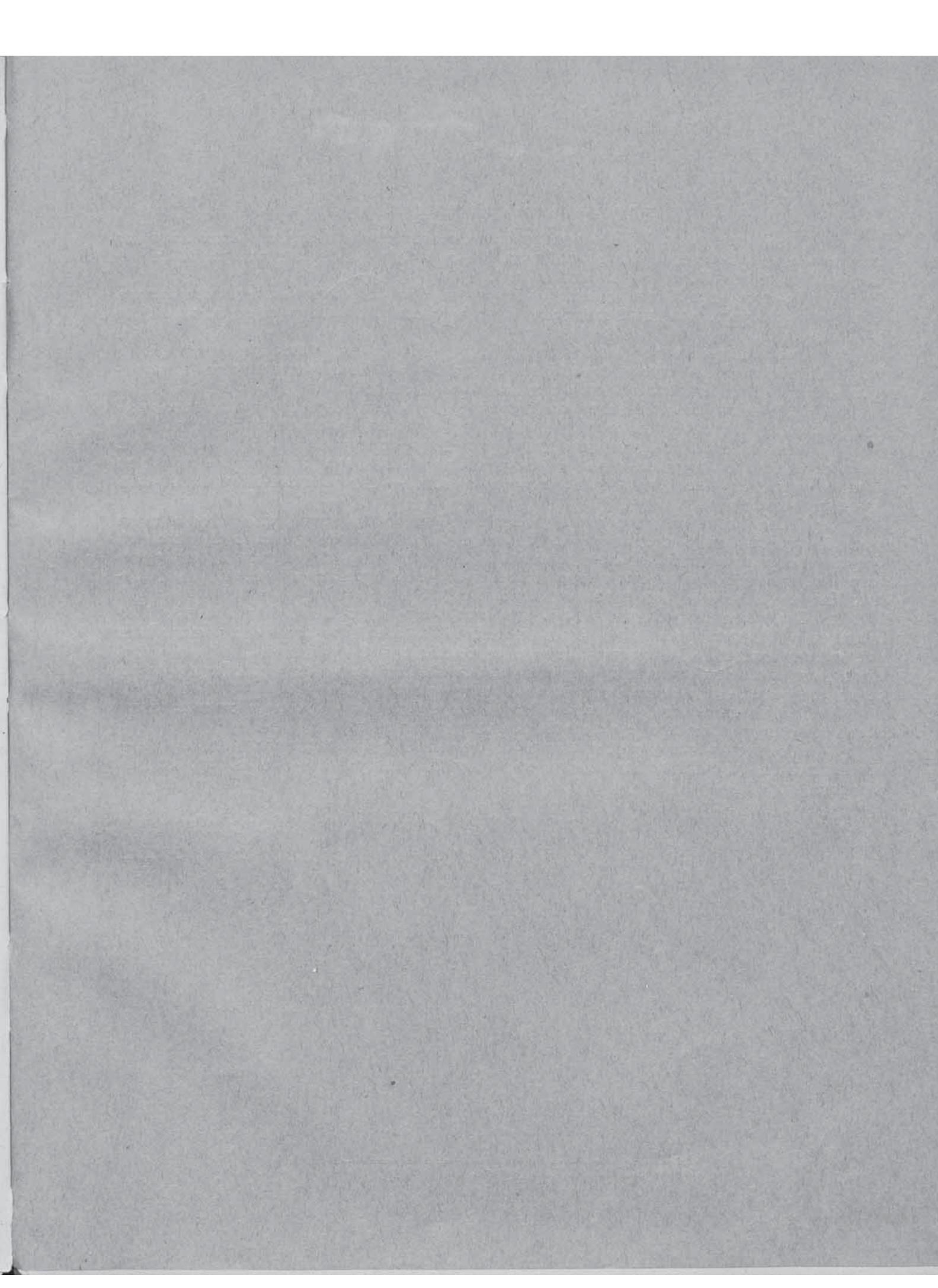
Въ тая посока действително би могло да се намѣри единъ опасенъ за Германия фронтъ — едничкиятъ

останалъ днесъ възможенъ за Англия, — но при условието, че Германия се проявява наистина такава, каквато я рисува английската пропаганда — груба завоевателка, притѣснителка, egoистка, безогледна експлоататорка, съ една речь истинска угнетителка и използвачка на всичко въ областите, дето германскиятъ войникъ шествува, изпълнявайки задачата: пропъждане на всъко английско сплетничество.

Германия, обаче, принудена сега, докато още трае въоръжениятъ конфликтъ, да държи войскови части и да пристига къмъ известни мѣрки и тамъ, дето следъ приключването на войната народитъ, отъ въкове господари на земята си, ще си бѫдатъ още по-пълни господари отъ преди, се е надигнала и е тръгнала въ тия страхотни походи не като нѣкаква завоевателка или като експлоататорка на чужди блага, а по-скоро като мисионерка за очистването на европейския теренъ отъ политически и стопански буреняци, въ които се въдѣха все-възможните видове змии и скорпиони отравящи международната атмосфера и за изграждането на една по-здрава почва на истинско сътрудничество, при запазване на свободата и на националното достоинство на отдельните народи, за благото на всички населяващи Европа. Това съ изгледитъ, които се рисува предъ очите на европейците и то главно по твърденията и поясненията на самите германци. И, докато народитъ въ Европа вървятъ и очакватъ едно такова ново устройство; докато отъ германска страна не се дава основание за каквото и да е съмнение относно искреността на германските твърдения за установяване на действително по-разумни и справедливи основи за общественъ и националенъ животъ въ една обновена Европа, напразни ще бѫдатъ усилията на враговете на Германия за настъпване на европейски народи срещу нея.

А еднаждъ вътрешно балансирана въ международно политическо и стопанско отношение при добротворско ръководство отъ страна на Германия, Европа, ако тръбва да се срещупоставя на Англо-американски враждебни спрямо нея мѣрки, би отговорила съ едно на свой редъ дезинтересиране, поне за известно време, отъ Англия и отъ Северна Америка и би била загубена за тѣхъ вече и като пазарь. А това не би било малко за Лондонъ и за търговците на С. Щати.

Ето защо, наредъ съ много други съображения и факти, дори като се има предвидъ току-що изтѣкнатото, може сериозно да се предполага, че отъ едно дългогодишно състояние на война между Англия и Америка и една, населена съ елитно население и богата съ много духовни и материални сили, сплотена, единна и съживѣна отъ новъ духъ Европа и двата противника ще търпятъ загуби и ще се обречатъ на постепенно физическо и стопанско изтощаване, безъ да има едната или другата страна сигурни шансове да се наложи на противника си. Това положение народитъ не могатъ, не ще могатъ да не схванатъ и никакъ нъма да бѫде чудно ако единъ денъ, когато настѫпи едно подобно уравновесяване на силите на дветѣ воюващи страни, тѣ — народитъ, главно тия въ лагера на демократията — издигнатъ гласъ и поискатъ отъ управниците си да потърсятъ начини за прекратяване на враждебните действия и за възвръщане на милионите млади сили къмъ достойния за човѣка мирновремененъ трудъ. Това би могло да се очаква особено следъ поразяването на большевизма, който бъде една отъ голъмите причини за беспокойствата въ европейския свѣтъ.

До г. г. Сколийските управители и кметовете въ новоосвободените земи.

Ръководното тѣло на Илинденската организация Ви изпраща излѣзлите до сега книги на илюстрация „Илинден“ год. XIII съ молба да се не връщатъ тѣ съ шаблонния надписъ „Обратно въ редакцията“.

Считаме за излишно да изтѣкнемъ предъ Васъ борбите, които македонскиятъ българинъ въ частностъ, цѣлиятъ бълг. народъ въобще, е водилъ за освобождението на Македония.

Вие сте органъ на българската държава въ току-що освободената часть на общобългарското отечество и сте личенъ свидетель на героизма проявенъ отъ отдѣлни лица и отъ цѣлото население на тази измѣчена страна.

Жертвите, които е далъ мак. българинъ за своята свобода, страданията и пораженията, които той е понесълъ, не трѣба да останатъ въ забвение.

Нека се знае отъ поколѣнието, колко скжпо костува свободата на Макед. Нека се отаде съответната дань на почить къмъ загиналите: тѣ дадоха всичко за родъ и отечество — здраве и сила, имотъ и животъ — длъжни сме да увѣковѣчимъ паметъта имъ.

Целъта на списанието ни е да запази като архивъ всичките епични подвизи проявени презъ цѣло столѣтие отъ българина въ Македония заедно съ неговите братя отъ останалите български краища и по този начинъ да се създаде единъ паметникъ, въ който да блести величието на българския духъ, да се напише една кондика съ имената на всички павши на полебрани.

Вие можете да бѫдете единъ отъ ктиторите на този паметникъ, на тая кондика, като наредите, ако лично Вамъ е невъзможно, да сторите това чрезъ нѣкоя отъ учителските сили, или нѣкой отъ подведомствените Ви чиновници, да се издирятъ отдѣлните лица или групи пожертвували живота си заради народна свобода и да ни се донесе всичко това за отпечатване въ илюстрацията.

Заедно съ текста ние молимъ да ни се изпращатъ съответни снимки, които следъ използване, ще Ви се връщатъ обратно непокътнати.

Абонаментътъ на списанието е 100 лв. изплатени направо въ редакцията — чекова сметка № 5221 Изплатени повече отъ 5 абонамента — по 80 лв. единия годишно.

**Отъ Ръководното тѣло
на Илинденската организация**